

Ken uw doelgroep
Kwetsbare groepen

Gemeente Maastricht

April 2015

Colofon

In opdracht van:

Uitvoering en rapportage:

Ilse Lodewijks, Adviseur Onderzoek
i.s.m. Ivette Sprooten, Specialist Laaggeletterdheid

Postbus 90114
5000 LA Tilburg
T 013 46 56 700

Statenlaan 4
5042 RX Tilburg
I www.cubiss.nl

Samenvatting

Meedoen in de maatschappij is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Gemeenten, bibliotheken en andere maatschappelijke organisaties hebben een belangrijke rol in de ondersteuning en begeleiding van inwoners die het niet op eigen kracht redden. Maar hoe is deze groep samengesteld? In welke wijken wonen zij? En hoe kan de bibliotheek en andere maatschappelijke organisaties hen het beste ondersteunen?

Om vast te stellen om welke kwetsbare groepen het gaat en welke omvang deze hebben, heeft Cubiss een meta-analyse uitgevoerd binnen de gemeente Maastricht. Hiervoor is gebruik gemaakt van gegevens uit verschillende databronnen die samenhangen met het feit of iemand zich in een kwetsbare positie bevindt.

In deze rapportage wordt onder “kwetsbare groepen” verstaan: groepen mensen, woonachtig in de gemeente Maastricht, die in een (potentieel) kwetsbare positie verkeren. Een kwetsbare inwoner is een persoon die niet zelfredzaam is en daardoor niet in staat tot maatschappelijke participatie. In dit rapport is naar twee ‘typen’ kwetsbare groepen gekeken: laaggeletterden en maatschappelijke kwetsbaren.

Geletterdheid is het gebruiken van gedrukte en geschreven informatie om te functioneren in de maatschappij, om de eigen doelen te bereiken en om de eigen kennis en mogelijkheden te ontwikkelen. De mate van geletterdheid wordt weergegeven in vijf niveaus (Fouarge, D., Houtkoop, W. & Van der Velden, R., 2011). Laaggeletterd betekent doorgaans dat mensen op het laagste niveau zitten.

Naar schatting wonen er in gemeente Maastricht tussen 14.000 en 15.000 laaggeletterden. D.w.z. circa 14 procent van de volwassen inwoners in het werkgebied is naar schatting laaggeletterd. Deze mensen beschikken over onvoldoende vaardigheid om te kunnen omgaan met de lees- en schrijftaken in het dagelijks leven en op het werk. Ze hebben niet het niveau dat nodig is om in de kenniseconomie en de moderne westerse samenleving adequaat te functioneren.

Naast laaggeletterden is bekeken in welke mate gemeente Maastricht te maken heeft met maatschappelijke kwetsbaren. Een persoon is maatschappelijk kwetsbaar als hij of zij in een kwetsbare situatie verkeert of dreigt te raken doordat deze persoon door verschillende problemen of oorzaken geconfronteerd wordt met achterstand en/of sociaal isolement.

Wijken met kleine kans op kwetsbare inwoners

In het Centrum, Zuidwest en Zuidoost is de kans op kwetsbare inwoners klein. In alle drie wijken wonen relatief gezien (in verhouding tot de andere wijken van Maastricht en Limburg) zowel weinig laaggeletterden als weinig maatschappelijk kwetsbaren.

De wijken worden gekenmerkt door een laag percentage laagopgeleiden, relatief weinig 45plussers (geldt niet voor Zuidwest), laag percentage allochtonen (geldt niet voor het Centrum) en relatief weinig mensen die niet participeren op de arbeidsmarkt. Daarnaast is de financiële en gezondheidssituatie van de inwoners van deze wijken gunstig. In het Centrum is echter de mate van sociale cohesie behoorlijk laag en ervaart men wel eens gevoelens van onveiligheid in de eigen wijk.

Wijken met gemiddelde kans op kwetsbare inwoners

De wijk Noordwest wordt gekenmerkt door relatief veel laaggeletterden. Dit valt te verklaren vanuit het groot aantal laagopgeleiden, ouderen, bijstandsuitkeringsgerechtigden en werklozen (vanwege inactiviteit is de kans op laaggeletterdheid groter).

De kans op maatschappelijke kwetsbare inwoners is in Noordwest behoorlijk laag. In de wijk is een hoge mate van sociale cohesie, men ervaart nauwelijks gevoelens van onveiligheid, en het aantal eenzamen en inwoners die de eigen gezondheid als slecht beoordelen is betrekkelijk klein. Punt van zorg is de financiële situatie van de inwoners.

Wijken met grote kans op kwetsbare inwoners

West en Noordoost kunnen als potentieel kwetsbaar worden aangemerkt. In West is een relatief grote kans op zowel taalachterstanden/laaggeletterdheid als maatschappelijke kwetsbaarheid. Vrijwel alle gemeten indicatoren zijn beneden gemiddeld ten opzichte van de andere wijken en de gehele provincie. Dit is de meest zorgelijke wijk. Naar schatting wonen in deze wijk circa 5.000 laaggeletterden.

In Noordoost is de situatie eveneens zorgelijk. Men name het aantal maatschappelijke kwetsbaren is verhoudingsgewijs erg hoog. Hoewel de financiële situatie van de inwoners in het algemeen redelijk is, is de leefbaarheid van de wijk relatief slecht. Veel mensen zijn eenzaam, ervaren een slechte gezondheid en voelen zich niet veilig in de wijk.

Naar aanleiding van deze analyse kunnen ervaren Cubissmedewerkers u adviseren en ondersteunen bij het opstellen van een plan van aanpak en bij de verdere uitvoering ervan. U kunt hiervoor contact opnemen met Ivette Sprooten, senior-adviseur Laaggeletterdheid bij Cubiss, i.sproooten@cubiss.nl.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
1. Inleiding	6
1.1 Aanleiding en doel	6
1.2 Kwetsbare groepen	7
1.3 Methodiek	8
1.4 Inhoud van het rapport	9
2. Laaggeletterdheid & maatschappelijke kwetsbaarheid	10
2.1 Inleiding	10
2.2 Laaggeletterdheid.....	10
2.3 Maatschappelijke kwetsbaarheid	12
3. Indicatoren	14
3.1 Laaggeletterden.....	14
3.1.1 Geslacht.....	14
3.1.2 Opleidingsniveau	15
3.1.3 Leeftijd	16
3.1.4 Etniciteit	17
3.1.5 Participatie op de arbeidsmarkt.....	19
3.2 Maatschappelijke kwetsbaren	21
3.2.1 Financiële situatie: inkomen en type woning.....	21
3.2.2 Sociale situatie: leefbaarheid buurt, sociale cohesie en eenzaamheid.....	25
3.2.3 Gezondheid	29
4. Conclusies	31
4.1 Wijken met kleine kans op kwetsbare inwoners.....	31
4.2 Wijken met gemiddelde kans op kwetsbare inwoners	31
4.3 Wijken met grote kans op kwetsbare inwoners	31
Geraadpleegde literatuur en bronnen	33
Bijlage.....	34

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Meedoen in de maatschappij is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Gemeenten, bibliotheken en andere maatschappelijke organisaties hebben een belangrijke rol in de ondersteuning en begeleiding van inwoners die het niet op eigen kracht redden. Maar hoe is deze groep samengesteld? In welke wijken wonen zij? En hoe kan de bibliotheek en andere maatschappelijke organisaties hen het beste ondersteunen?

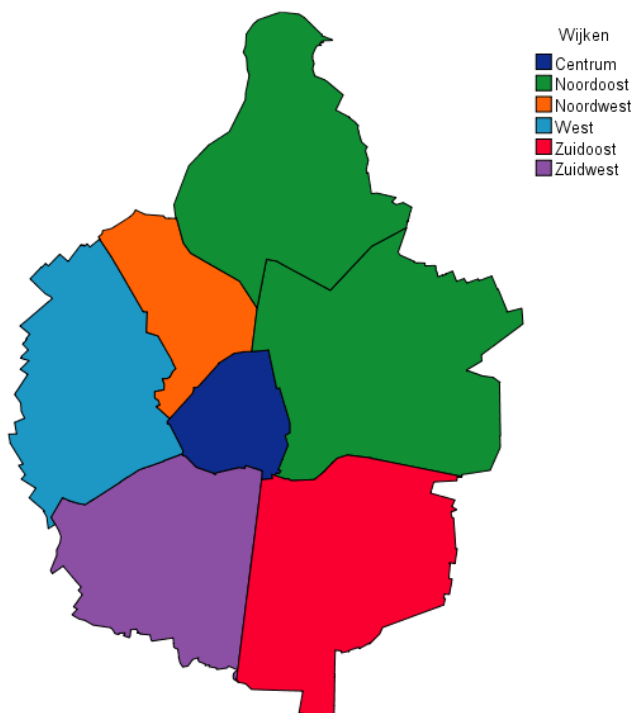
Om vast te stellen om welke kwetsbare groepen het gaat en welke omvang deze hebben, heeft Cubiss een meta-analyse uitgevoerd binnen de gemeente Maastricht. Hiervoor is gebruik gemaakt van gegevens uit verschillende databronnen die samenhangen met het feit of iemand zich in een kwetsbare positie bevindt.

De hoofdvraag van het onderzoek luidt als volgt:

“In welke mate heeft de gemeente Maastricht te maken met kwetsbare groepen en hoe ziet de situatie er per wijk uit?”

Met de resultaten van dit onderzoek kan het samenwerkingsverband Maastricht (Centre Céramique, Trajekt en ROC Leeuwenborgh) probleemgroepen definiëren en de gemeente informeren en bewust maken van de omvang van het probleem. De ‘genomen foto’ biedt input voor de te vervullen rol en de te bewandelen strategie ten aanzien van kwetsbare groepen. Daarnaast biedt het kerngegevens die zeer relevant zijn in mogelijke gesprekken met andere samenwerkingspartners in het werkgebied.

Voor gemeente Maastricht hanteren we de volgende wijkindeling. Deze is op aanraden van samenwerkingspartner Trajekt.

Figuur 1.1.1 Wijkindeling gemeente Maastricht

In de bijlage 'buurtindeling' is de uitgebreide wijkindeling weergegeven.

1.2 Kwetsbare groepen

In deze rapportage wordt onder "kwetsbare groepen" verstaan: groepen mensen, woonachtig in de gemeente Maastricht, die in een (potentieel) kwetsbare positie verkeren. Een kwetsbare inwoner is een persoon die niet zelfredzaam is en daardoor niet in staat tot maatschappelijke participatie. Niet zelfredzaam is iemand wanneer deze niet zelfstandig (niet op eigen kracht) of niet met behulp van zijn omgeving (eigen sociale netwerk) actief kan meedoen in de samenleving of onvoldoende draagkracht heeft om de daarvoor benodigde voorziening(en) aan te schaffen. Kernbegrip in deze definitie is "zelfredzaamheid" (het lichamelijke, verstandelijke, geestelijke of financiële vermogen om voorzieningen te treffen dan wel te laten treffen die deelname aan het normale maatschappelijke verkeer mogelijk maken)¹.

In dit rapport wordt naar twee 'typen' kwetsbare groepen gekeken: laaggeletterden en maatschappelijke kwetsbaren.

Laaggeletterdheid

Geletterdheid is het gebruiken van gedrukte en geschreven informatie om te functioneren in de maatschappij, om de eigen doelen te bereiken en om de eigen kennis en mogelijkheden te ontwikkelen. De mate van geletterdheid wordt weergegeven in een aantal niveaus. Laaggeletterd betekent doorgaans dat mensen op het laagste of enerlaagste niveau zitten (Fouarge, D., Houtkoop, W. & Van der Velden, R., 2011).² Op dit niveau beschikken mensen over een elementair basisvocabulaire, en kunnen eenvoudige informatie uit korte zinnen en teksten halen. De meeste laaggeletterden zijn zeker geen analfabeten. Slechts een kleine groep, ongeveer 2,5%, kan niet of nauwelijks (technisch) lezen en schrijven. Een veel grotere groep heeft pas moeite met lezen en schrijven als de teksten ingewikkelder worden, bijvoorbeeld als ze informatie uit een tekst moeten afleiden die er niet letterlijk in staat. De meeste laaggeletterden hebben meer moeite met schrijven dan met lezen.

Op de schaal van 0 tot 500 scoren zeer laaggeletterden onder de 176 punten en laaggeletterden tussen de 176 en 225 punten. Zeer laaggeletterde volwassenen kunnen korte teksten over bekende onderwerpen lezen en één stukje informatie vinden dat dezelfde vorm heeft als de taak of vraag (Buisman & Houtkoop, 2014). Er wordt alleen om een elementaire woordenschat gevraagd. Laaggeletterde volwassenen kunnen korte papieren of digitale teksten lezen om één stukje informatie te vinden dat identiek is aan de taak of vraag. Volwassenen op dit niveau kunnen simpele formulieren invullen, beschikken over een elementaire woordenschat, begrijpen de betekenis van zinnen en kunnen eenvoudige teksten lezen.

Op het volgende niveau (niveau 2, schaalwaarde 226 tot en met 275) kunnen volwassenen twee of meer stukjes informatie integreren. Ze kunnen informatie vergelijken, contrasteren of erover reflecteren en ze kunnen eenvoudige gevolgtrekkingen maken. Ook kunnen ze binnen digitale teksten navigeren om op verschillende plekken in een tekst informatie te zoeken en te vinden (Buisman & Houtkoop, 2014). Op dit niveau lopen veel volwassenen echter een risico als de vaardigheidseisen thuis, op het werk of in de samenleving veranderen. Op dit niveau wordt dan ook gesproken van een latent probleem (Bohenn, E., Ceulemans, C., Van de Guchte, C., Kurvers, J. & Van Tendeloo, T., 2004). Er bestaat een grote kans bij personen op niveau 2, dat als ze hun vaardigheden niet onderhouden, ze op latere leeftijd terugvallen naar niveau 1. Het volgende niveau, niveau 3 wordt

---

¹ WMO voorzieningenbeleid

² Fouarge, D. Houtkoop, W. & Velden, R. van der (2011). Laaggeletterdheid in Nederland. ECBO, 's-Hertogenbosch/Utrecht.

beschouwd als het geletterdheidsniveau dat nodig is om in de kenniseconomie en de moderne westerse samenleving adequaat te functioneren.

Uit recent onderzoek blijkt dat in Nederland 1,3 miljoen laaggeletterden (niveau 1) wonen. Dit betekent dat 12 procent van de volwassen bevolking op het laagste niveau van taalvaardigheid functioneert (PIAAC, 2013). Qua absolute aantallen bevinden de grootste groepen laaggeletterden zich onder oudere autochtonen (45-plus) met een middelbaar opleidingsniveau. Daarnaast vormen 120.000 autochtone en 108.000 allochtone niet-werkende laag opgeleiden twee relatief grote groepen van laaggeletterden.

De individuele gevolgen voor laaggeletterden kunnen leiden tot een sociaal isolement. Zij worden onzeker, durven niet buiten hun vertrouwde kring te opereren, te solliciteren, zich niet duidelijk uit te spreken of actief te participeren in groepsactiviteiten. Laaggeletterdheid is daarmee een bron van sociale, culturele en politieke uitsluiting voor het individu. Laaggeletterden participeren vaak beperkt in het maatschappelijk leven. Uit Brits onderzoek blijkt dat laaggeletterden nauwelijks deelnemen aan gemeenschappelijke activiteiten in buurten, scholen, bewonersgroepen of politieke partijen. Laaggeletterdheid heeft ook gevolgen voor de economie. Door ontwikkelingen als toenemende digitalisering, maar ook grotere behoefte aan kennis worden steeds hogere en andere eisen gesteld aan mensen om deel te nemen aan de kenniseconomie. De kenniseconomie vraagt om werknemers die mondeling en schriftelijk goed kunnen communiceren. Geletterde en goed opgeleide werknemers zijn productiever, en meer productiviteit betekent een hogere economische groei. Vrijwel in alle banen moeten mensen zich bijscholen, ook laagopgeleide medewerkers. Omdat bijscholing voor laaggeletterden vaak te moeilijk is en zij cursussen dus ook liever vermijden, lopen zij een hoger risico om uiteindelijk ontslag te krijgen. (Vos, De Vries (St. Lezen & Schrijven) & Duvekot, 2007).

Uit landelijk wetenschappelijk onderzoek blijkt dat het profiel van (zeer) laaggeletterden in vergelijking met niet-laaggeletterden relatief vaker bestaat uit vrouwen, laaggeschoolden (lager onderwijs of vbo), ouderen, allochtonen uit de eerste generatie (met de kanttekening dat driekwart van de laaggeletterden autochtoon is) en mensen die niet participeren op de arbeidsmarkt (Fouarge et al, 2011).

Laaggeletterden zijn overigens geen digibeten: 87 procent van de laaggeletterden gebruikt wel eens een computer (Buisman & Houtkoop, 2014). Wel blijkt uit onderzoek dat laaggeletterdheid vaker voorkomt onder digibeten. Bij digibeten is het risico op laaggeletterdheid dus veel hoger (Van Deursen & Van Dijk, 2012).

Maatschappelijke kwetsbaarheid

Een persoon is maatschappelijke kwetsbaar als hij of zij in een kwetsbare situatie verkeert of dreigt te raken doordat deze persoon door verschillende problemen of oorzaken geconfronteerd wordt met achterstand en/of sociaal isolement. Factoren die doorgaans in verband worden gebracht met maatschappelijke kwetsbare groepen zijn de financiële situatie (inkomen en type woning), sociale situatie (leefbaarheid buurt, sociale cohesie en eenzaamheid) en de mate van gezondheid.

1.3 Methodiek

Om in kaart te brengen in welke mate de gemeente Maastricht te maken heeft met laaggeletterden en maatschappelijke kwetsbaren, is middels deskresearch een aantal indicatoren verzameld die samenhangen met het feit of iemand zich in een kwetsbare positie bevindt. De voorwaarden waaraan een indicator moet voldoen zijn als volgt:

- Van een betrouwbare bron afkomstig zijn
- Op het juiste niveau (wijk-niveau) beschikbaar zijn
- Recentelijk onderzocht zijn.

In totaal zijn er 15 indicatoren gebruikt. Hieronder zijn de indicatoren voor laaggeletterden en maatschappelijke kwetsbaren gedefinieerd (zie tabel 1.1).

Tabel 1.1 Dimensies en indicatoren

Dimensie	Indicator
Laaggeletterden	% vrouwen
	% 45-plussers
	% laag opgeleiden
	% allochtonen (zowel Westerse als niet-westerse allochtonen)
	% inwoners dat niet participeert op de arbeidsmarkt (excl. AOW'ers)
Maatschappelijke kwetsbaren	Financiële situatie: % huishoudens met laag inkomen
	Financiële situatie: % huishoudens met een inkomen onder of rond het sociaal minimum
	Financiële situatie: % huurwoningen in handen van wooncorporatie
	Sociale situatie (veiligheid): % inwoners dat zich vaak/soms onveilig voelt
	Sociale situatie (veiligheid): % inwoners dat zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt
	Sociale situatie (sociale cohesie): % inwoners dat vindt dat mensen elkaar helpen in de buurt
	Sociale situatie (sociale cohesie): % inwoners dat vindt dat mensen in de buurt op een prettige manier met elkaar omgaan
	Sociale situatie (eenzaamheid): % inwoners dat min of meer / zeker een leegte om zich voelt
	Sociale situatie (eenzaamheid): % inwoners dat de vrienden- en kennissenkring min of meer / zeker te beperkt vindt
	Gezondheid: % inwoners dat eigen gezondheid als matig tot slecht ervaart

1.4 Inhoud van het rapport

De rapportage bestaat uit twee delen. Het eerste deel geeft een totaaloverzicht van de kans op kwetsbare inwoners in de gemeente. Aan de hand van de opgenomen figuren is in één oogopslag te zien wat de kans op taalachterstanden/ laaggeletterdheid en maatschappelijke kwetsbaarheid is in de verschillende wijken. In het tweede deel wordt ingezoomd op de verschillende indicatoren. Aan de hand van figuren en tabellen wordt aangegeven hoe een wijk scoort t.o.v. Limburg en Nederland.

2. Laaggeletterdheid & maatschappelijke kwetsbaarheid

2.1 Inleiding

In dit eerst gedeelte wordt een totaaloverzicht van de kans op kwetsbare volwassen inwoners in de gemeente Maastricht gepresenteerd. Aan de hand van een vaste waarde-indeling wordt de kans op zowel laaggeletterdheid als maatschappelijke kwetsbaarheid in 2 figuren weergegeven. De waarde van deze dimensies is gebaseerd op de onderliggende indicatoren. Aan de hand van zogenaamde z-scores is per indicator berekend in hoeverre de wijken afwijken van het gemiddelde voor de gemeente Maastricht. Per type kwetsbaren zijn deze afwijkingen bij elkaar opgeteld.

Voordat de resultaten worden gepresenteerd, is allereerst in de tabel hieronder te zien hoeveel inwoners iedere wijk heeft.

Tabel 2.1 Aantal inwoners per wijk (2014)

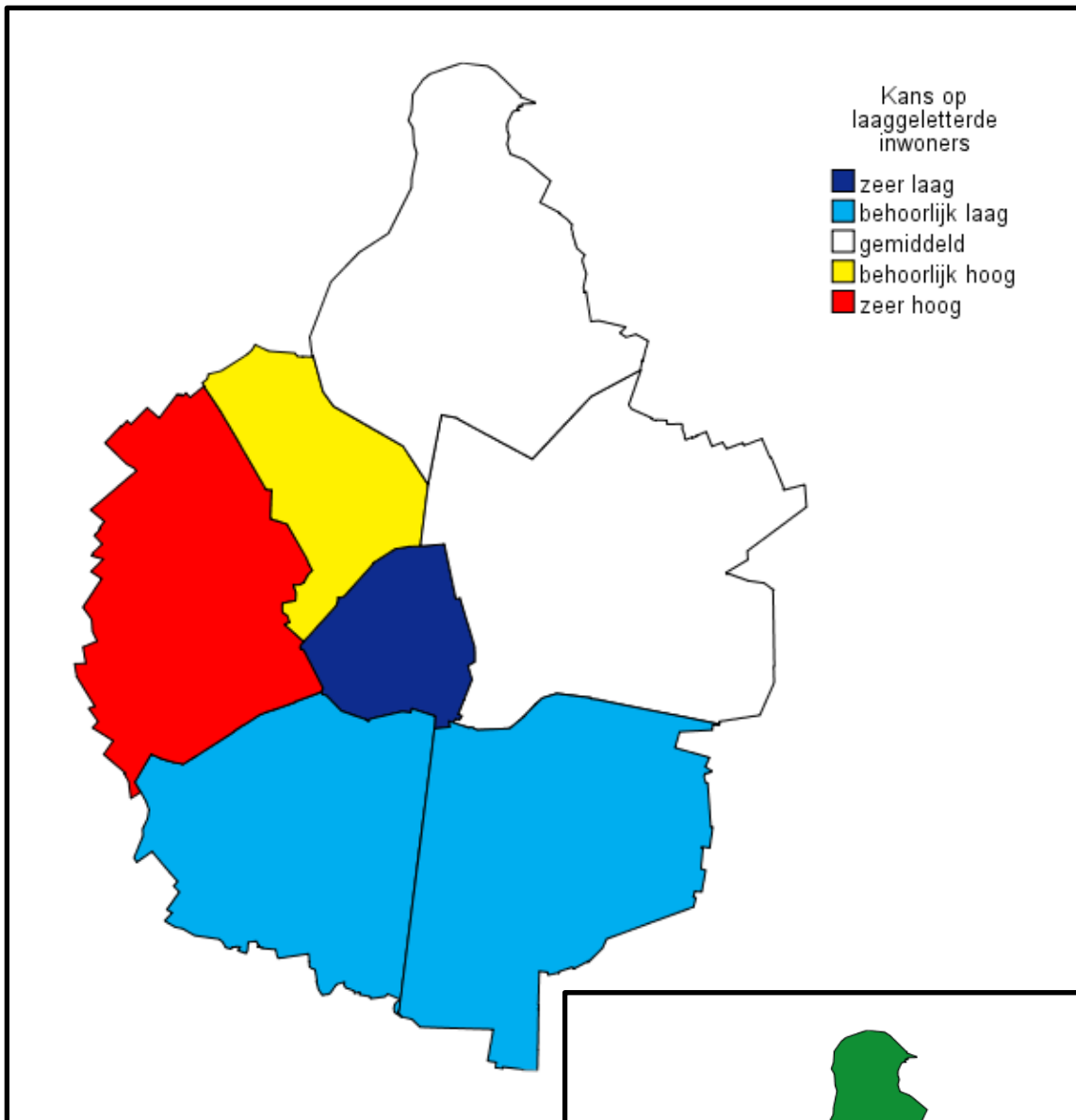
	Inwonersaantal (18 jaar en ouder)	Aantal inwoners (totaal)
Centrum	17.017	18.025
Zuidwest	7.307	8.720
West	32.358	37.865
Noordwest	1.917	2.250
Noordoost	28.571	33.845
Zuidoost	18.291	21.760
Maastricht totaal	105.461	122.485

Bron: CBS Statline; Maastricht in cijfers

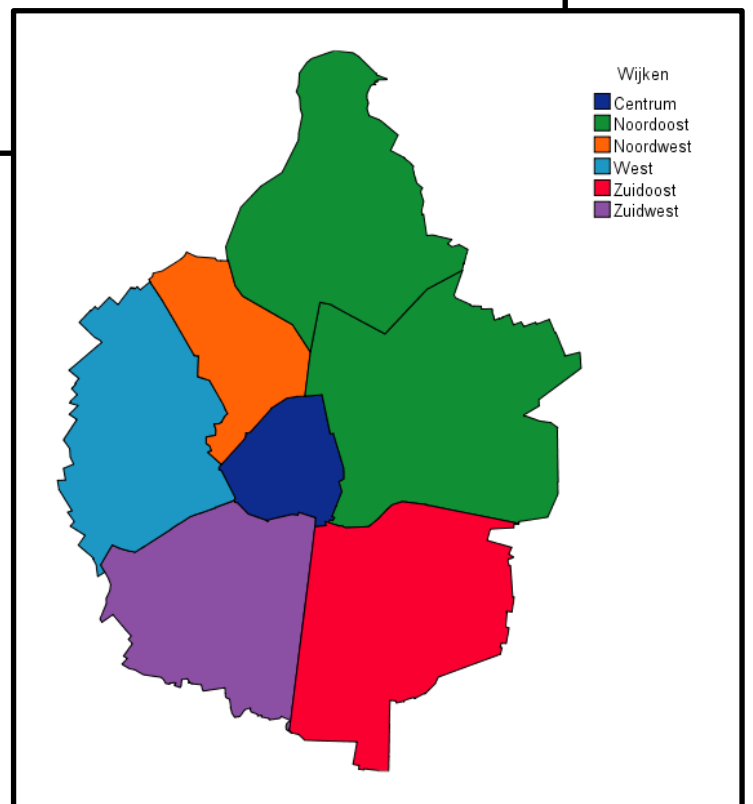
Maastricht telt 122.485 inwoners en heeft een oppervlakte van 60,03 km². De gemeente bestaat uit zes stadsdelen/wijken welke zijn onderverdeeld in 44 buurten. De buurten Amby, Borgharen, Heer, Itteren, Sint-Pieter en Wolder zijn geannexeerde dorpen en waren vroeger zelfstandige gemeenten. Sommige dorpen maakten deel uit van andere gemeenten: Limmel (voorheen gemeente Meerssen), Scharn (voorheen gemeente Heer) en Heugem (voorheen gemeente Gronsveld).

2.2 Laaggeletterdheid

In figuur 2.2.1 op de volgende pagina is in één oogopslag te zien in welke mate er laaggeletterden in de verschillende wijken van Maastricht wonen.

Figuur 2.2.1 De kans op laaggeletterde inwoners in Maastricht, per wijk

West kan als zeer kwetsbaar worden aangemerkt. In deze wijk is een relatief grote kans op taalachterstanden/laaggeletterdheid. Naar alle waarschijnlijkheid wordt dit veroorzaakt door een hoog percentage vrouwen, veel laagopgeleiden, 45-plussers en allochtonen, en relatief veel inwoners die niet kunnen participeren op de arbeidsmarkt (hierover in hoofdstuk 3 meer). Noordwest heeft een iets minder grote kans, maar ook hier is de kans op laaggeletterde inwoners bovengemiddeld groot.

De kans op laaggeletterde inwoners in Zuidoost en Zuidwest is relatief klein, in het Centrum zelfs zeer klein.

In onderstaande tabel is te zien hoeveel laaggeletterden er naar schatting in de verschillende wijken wonen. Deze schatting is gebaseerd op de 5 indicatoren, waarbij de indicatoren leeftijd, opleidingsniveau en participatie op de arbeidsmarkt zwaarder hebben meegewogen.

Voor een uitgebreidere toelichting op de indicatoren verwijzen we naar hoofdstuk 3.

Tabel 2.2.2 Schatting aantal laaggeletterden per wijk

Wijk	Aantal laaggeletterden (range)
Centrum	2.001-2.038
Zuidwest	903-1.180
West	4.592-5.201
Noordwest	276-301
Noordoost	3.880-3.894
Zuidoost	2.322-2.575
Maastricht totaal	13.974-15.189

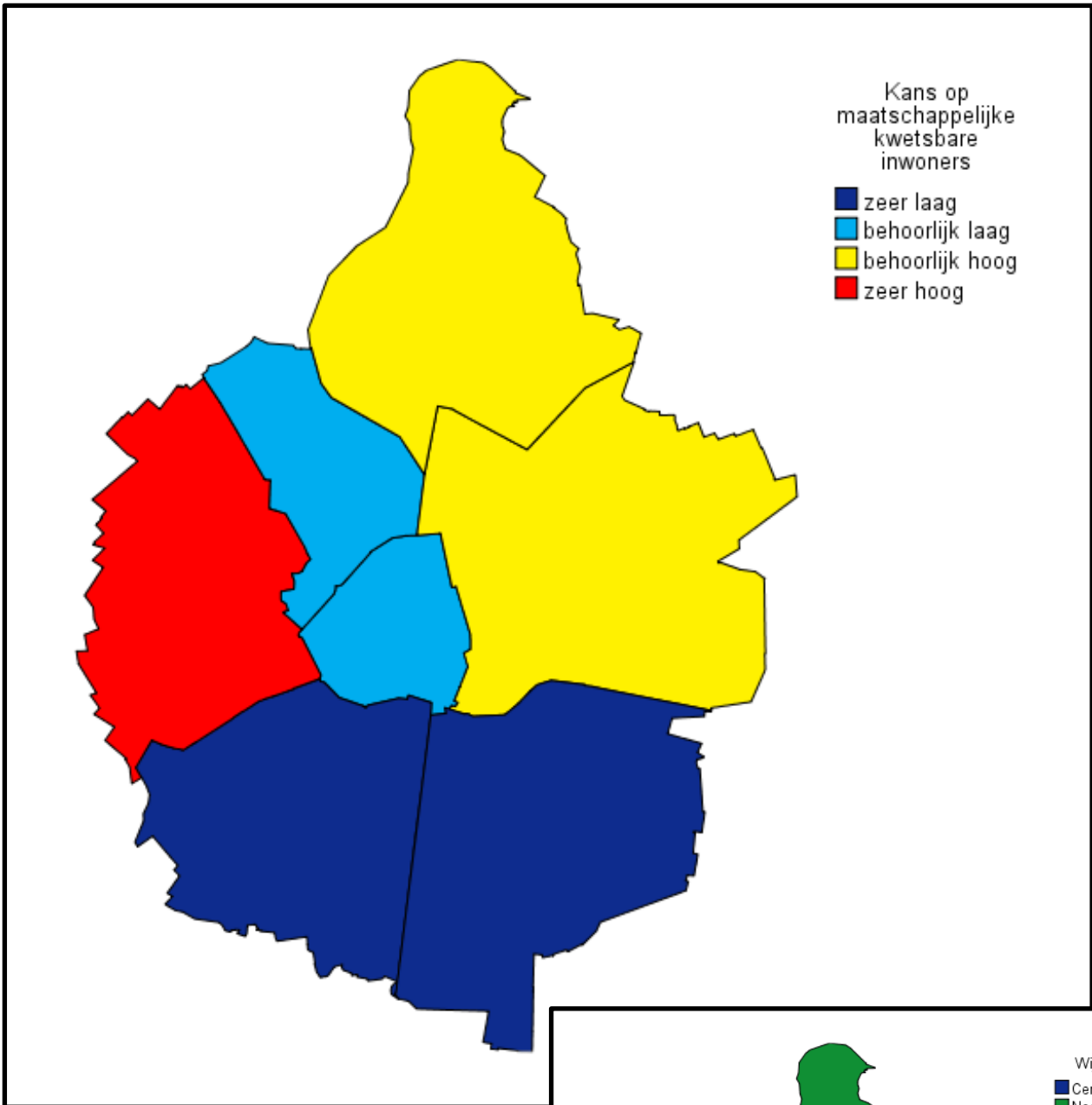
2.3 Maatschappelijke kwetsbaarheid

Een persoon is maatschappelijke kwetsbaar als hij of zij in een kwetsbare situatie verkeert of dreigt te raken doordat deze persoon door verschillende problemen of oorzaken geconfronteerd wordt met achterstand en/of sociaal isolement. Indicatoren voor maatschappelijke kwetsbaarheid zijn de financiële en sociale situatie van een inwoner en de mate van gezondheid.

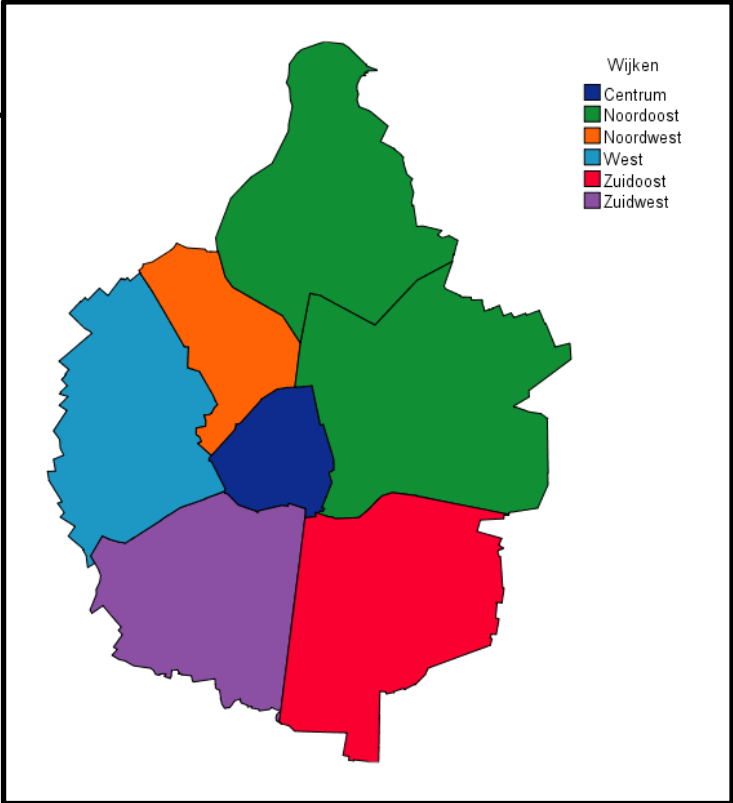
In figuur 2.3.1 op de volgende pagina is te zien in welke mate de verschillende wijken van Maastricht te maken hebben met maatschappelijke kwetsbare groepen.

West heeft een relatief hoog aantal maatschappelijk kwetsbare inwoners. Ook in Noordoost is de kans op inwoners die in een kwetsbare situatie verkeren of dreigen te raken doordat zij geconfronteerd wordt met achterstand en/of sociaal isolement relatief groot.

In het Centrum en Noordwest zullen verhoudingsgewijs minder maatschappelijke kwetsbaren wonen. In Zuidoost en Zuidwest is de kans op maatschappelijke kwetsbaarheid zelfs bijzonder klein. Deze wijken kennen relatief weinig mensen met een laag inkomen, weinig (sociale) huur, de sociale situatie is goed en de meeste mensen hebben een goede gezondheid.

Figuur 2.3.1 De kans op maatschappelijke kwetsbare inwoners in Maastricht, per wijk

3. Indicatoren

In dit hoofdstuk wordt een uitgebreidere toelichting gegeven op de diverse indicatoren. Zo komt o.a. aan bod op basis van welke bronnen de indicatoren gebaseerd zijn, hoe ze zijn gemeten en wat de indicatoren dus precies vertellen. Ook worden de exacte percentages c.q. aantallen gepresenteerd per wijk. In dit hoofdstuk wordt tevens aan de hand van tabellen en figuren geïllustreerd hoe een wijk in Maastricht scoort t.o.v. de andere wijken, en t.o.v. Limburg en Nederland als totaal. Indien een wijk bovengemiddeld slecht (afhankelijk van de indicator boven of onder het gemiddelde voor Limburg) scoort, is dit aangegeven met een grijze arcering.

3.1 Laaggeletterden

Zoals in de inleiding is beschreven blijkt uit onderzoek dat het profiel van laaggeletterden in vergelijking met niet-laaggeletterden relatief vaker bestaat uit vrouwen, laaggeschoolden (lager onderwijs of vbo), ouderen (55-plussers), allochtonen uit de eerste generatie (met de kanttekening dat 65% van de laaggeletterden autochtoon is) en mensen die niet participeren op de arbeidsmarkt (Fouarge et. al, 2011). Deze onderdelen vormen dan ook de indicatoren voor laaggeletterdheid:

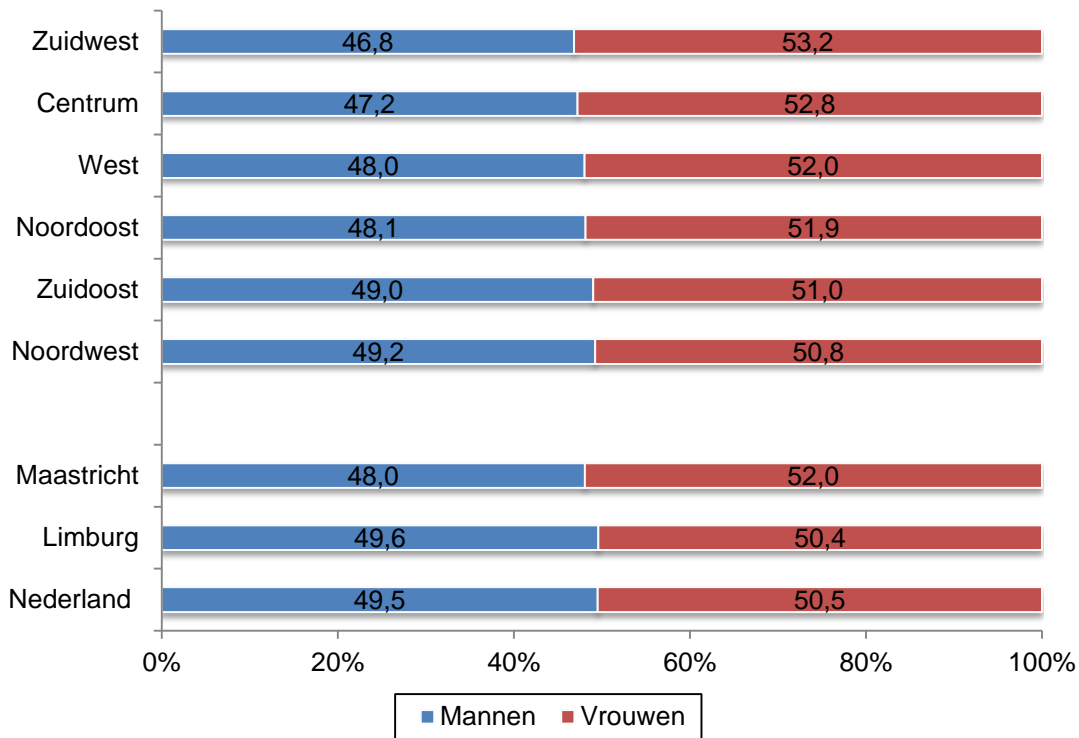
- Geslacht
- Opleidingsniveau
- Leeftijd
- Etniciteit
- Participatie op de arbeidsmarkt

3.1.1 Geslacht

Nederland valt op als een van de landen waar de achterstand van vrouwen op mannen voor taalvaardigheid relatief groot is. Zo blijkt uit het PIAAC-onderzoek van 2012 dat 12,7 procent van de vrouwen laaggeletterd is tegenover 11,2 procent van de mannen. De verschillen tussen mannen en vrouwen worden groter naarmate de leeftijd stijgt. Zo scoren onder 45-plussers de mannen significant beter op taalvaardigheid dan vrouwen, terwijl onder 18-45 jarigen geen significant verschil bestaat tussen mannen en vrouwen. De taalvoorsprong van mannen is sinds 1994 en vooral sinds 2007 gegroeid (PIAAC, 2013).

In figuur 3.1.1 op de volgende pagina is de man-vrouw verdeling weergegeven. Zoals te zien wonen in gemeente Maastricht relatief iets meer vrouwen dan gemiddeld in Limburg en Nederland. In Maastricht is 52 procent vrouw.

De verschillen tussen de wijken zijn klein. Wel valt op dat in *alle* wijken een bovengemiddelde sterke oververtegenwoordiging van vrouwen is (in vergelijking tot Limburg). Zuidwest en het Centrum springen er hierbij uit.

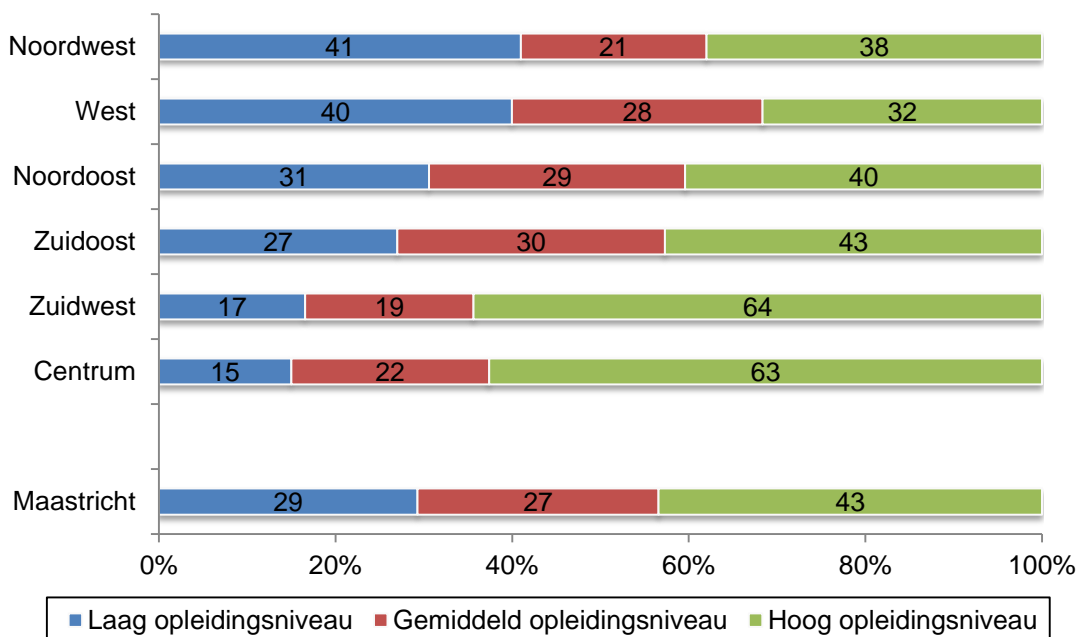

Figuur 3.1.1 Bevolking per wijk naar geslacht (%) (2014)

Bron: CBS Statline

3.1.2 Opleidingsniveau

Uit onderzoek blijkt dat opleidingsniveau samenhangt met laaggeletterdheid. Een opleiding draagt in positieve zin bij aan geletterdheid. Mensen die laagopgeleid zijn hebben vaker een taalachterstand dan mensen die hoogopgeleid zijn. Ruim 4 op de 10 mensen die maximaal de lagere school hebben afgerond, zijn laaggeletterd (PIAAC, 2013).

Figuur 3.1.2 Opleidingsniveau inwoners per wijk (%) (2010)

Bron: Buurtpeiling Maastricht 2010

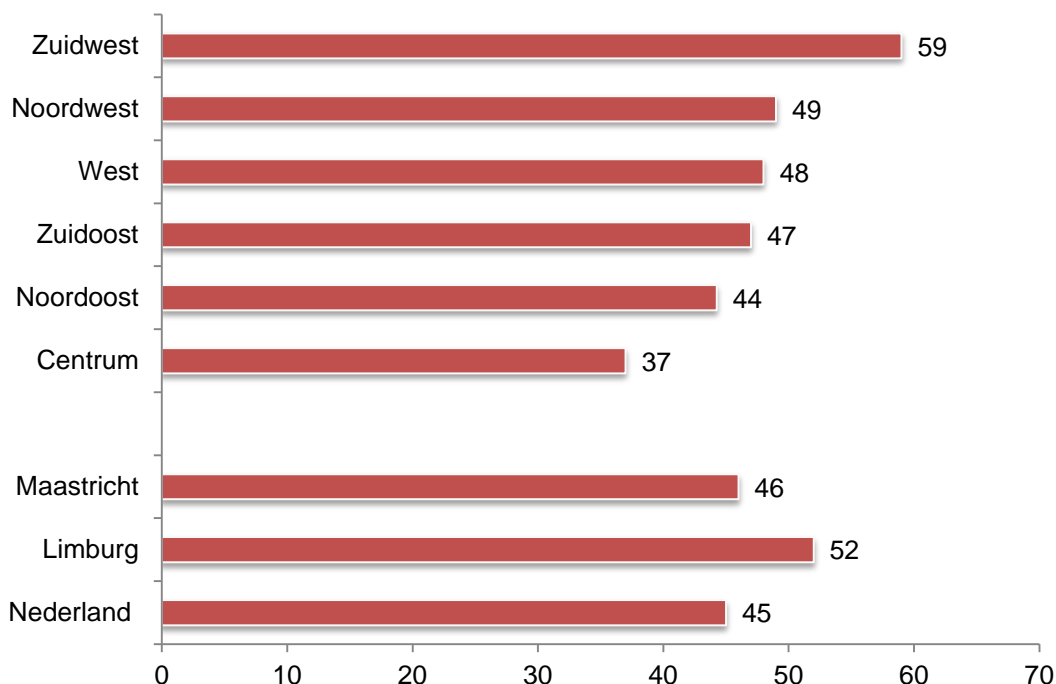
In de buurtpeiling Maastricht uit 2010 is aan bewoners gevraagd wat hun hoogst genoten opleiding is die met een diploma is afgerond. Stadsbreed bekeken heeft 29 procent van de Maastrichtenaren een lage opleiding genoten, 27 procent een middelbare en 43 procent een hogere opleiding.

In het Centrum en Zuidwest zijn de inwoners gemiddeld het hoogst opgeleid. Ruim 60 procent heeft een diploma van een hogere opleiding. In Noordwest wonen verhoudingsgewijs de meeste laagopgeleiden. In West is eveneens het aandeel laagopgeleiden groot.

3.1.3 Leeftijd

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat leeftijd correleert met het niveau van laaggeletterdheid. Waar vijf procent van de 16-24 jarigen in Nederland laaggeletterd is, ligt dit percentage onder de 45-54 jarigen op de 14,1 procent en onder de 55-64 jarigen zelfs op 21,5 procent (Buisman & Houtkoop, 2014). Dat betekent echter niet dat laaggeletterdheid alleen bij ouderen voorkomt. Juist onder (middelbaar en hoogopgeleide) jongeren in de leeftijd van 16-34 jaar is een langzame achteruitgang van geletterdheid waar te nemen (Fouarge, et. al, 2011).

Figuur 3.1.3 en tabel 3.1.4 op de volgende pagina geven de leeftijdsverdeling weer van de inwoners van Maastricht. Figuur 3.1.3 laat het percentage inwoners zien van 45 jaar en ouder. In tabel 3.1.4 is de gehele verdeling weergegeven.

Figuur 3.1.3 Percentage 45-plussers per wijk (2014)

Bron: CBS Statline

In verhouding tot Limburg heeft Maastricht een vrij jonge populatie. Zo is 46 procent van de Maastrichtenaren 45 jaar of ouder, terwijl dit percentage onder alle Limburgers op 52 ligt. De leeftijdsverdeling komt wel redelijk overeen met Nederland als geheel (m.u.v. van 15 tot 25-jarigen waar een oververtegenwoordiging van is).

Zuidwest worden gekenmerkt door een oude populatie. Maar liefst 59 procent van de inwoners is 45 jaar of ouder. In Zuidoost wonen relatief veel mensen uit de leeftijdscategorie 45 – 65 jaar.

Tabel 3.1.4 Leeftijdsgroepen per wijk (%) (2014)

	0 tot 15 jaar	15 tot 25 jaar	25 tot 45 jaar	45 tot 65 jaar	65 jaar of ouder
Centrum	5	32	26	18	19
Zuidwest	13	11	17	31	28
West	12	17	23	27	21
Noordwest	12	15	24	29	20
Noordoost	13	19	24	27	18
Zuidoost	13	15	25	31	16
Maastricht totaal	11	19	24	27	19
Limburg	14	12	23	31	21
Nederland	17	12	26	28	17

Bron: CBS Statline

3.1.4 Etniciteit

Uit onderzoek blijkt dat het profiel van laaggeletterden in vergelijking met niet-laaggeletterden relatief vaak bestaat uit allochtonen van de eerste generatie. Onder de tweede generatie allochtonen is er nauwelijks meer sprake van een oververtegenwoordiging van laaggeletterden (PIAAC, 2013). De etniciteit van een persoon wordt bepaald door het geboorteland van de persoon of, als de persoon in Nederland is geboren, door het geboorteland van de moeder of de vader.

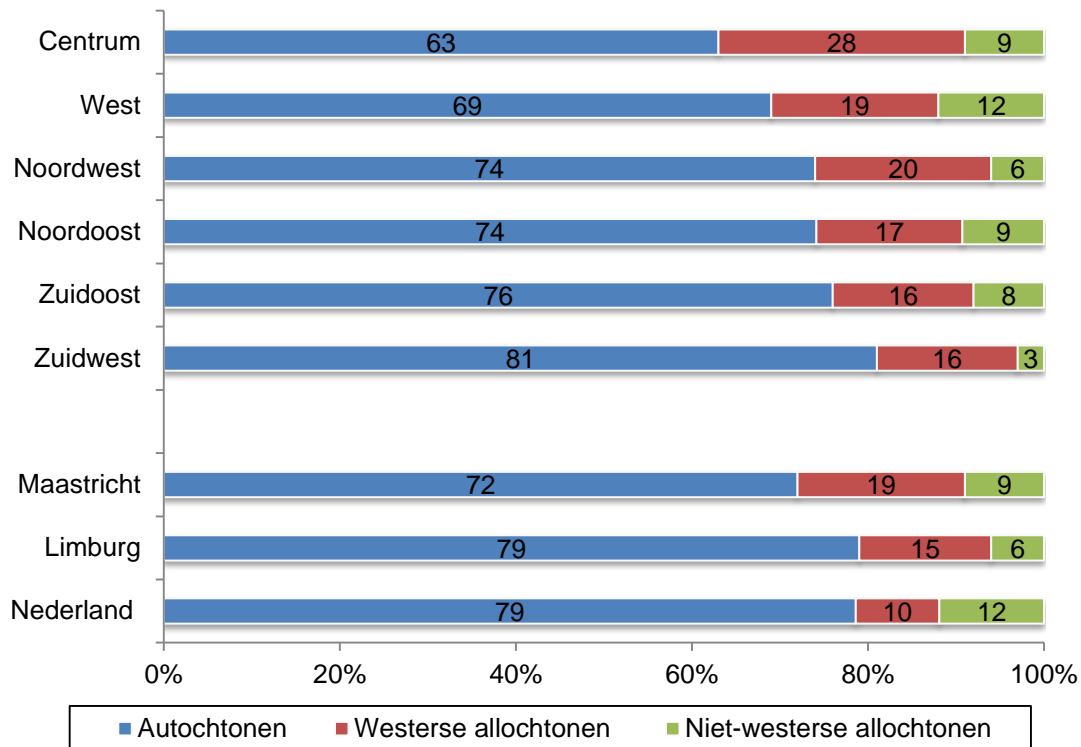
Figuur 3.1.5 geeft de verhouding weer tussen autochtonen en westerse en niet-westerse allochtonen (zowel eerste als tweede generatie allochtonen) per wijk³. Helaas zijn er geen gegevens voorhanden van enkel eerste generatie allochtonen.

In zowel Limburg als heel Nederland is 21 procent van de inwoners van allochtone afkomst. In Maastricht ligt dit percentage iets hoger (28%). Tussen de wijken onderling zijn redelijk grote verschillen zichtbaar. Zo kent het Centrum van Maastricht een relatief hoog percentage allochtone inwoners. Zevenendertig procent is in het buitenland geboren of zijn/haar ouders zijn in het buitenland geboren. Hiervan is 28 procent een westerse allochtoon en 9 procent een niet-westerse⁴. In de wijk West wonen relatief veel niet-westerse allochtonen (12%).

In Noordwest wonen verhoudingsgewijs de minste niet-westerse allochtonen (6%)

³ Het CBS onderscheidt twee groepen: allochtonen en vreemdelingen. Allochtonen hebben een Nederlands (of dubbel) paspoort. Onder vreemdelingen vallen asielzoekers, asielmigranten en vluchtelingen³. In het cijferoverzicht zijn dus niet de vluchtelingen meegenomen.

⁴ Allochtonen worden onderverdeeld in westers en niet-westers op grond van hun geboorteland. Tot de categorie 'niet-westers' behoren allochtonen uit Turkije, Afrika, Latijns-Amerika en Azië met uitzondering van Indonesië en Japan. Op grond van hun sociaal-economische en -culturele positie worden allochtonen uit deze twee landen tot de westerse allochtonen gerekend. Tot de categorie 'Westerse allochtonen' behoren allochtonen uit Europa, Noord-Amerika, Oceanië, Indonesië en Japan.

Figuur 3.1.5 Percentage allochtonen/autochtonen per wijk (2014)

Bron: CBS Statline

In tabel 3.1.6 is de etniciteit van de inwoners, en dan de niet-Westerse allochtonen, nader bekeken. Hier is aangegeven welk percentage van Surinaamse, Antilliaanse/Arubaanse, Turkse of Marokkaanse afkomst is of onder de categorie 'overig' valt. De personen die in onderstaande tabel als allochtoon worden aangemerkt, betreffen zowel eerste- als tweedegeneratie allochtonen.

Tabel 3.1.6 Percentage allochtonen per wijk, uitgedrukt in procenten van het totaal aantal inwoners (2014)

	Autochtonen	Allochtonen					
		Westerse	Marokko	NL'se Antillen en Aruba	Suriname	Turkije	Overig niet-westers
Centrum	63	28	1	1	0	1	7
Zuidwest	81	16	0	0	0	0	2
West	69	19	2	0	0	2	7
Noordwest	74	20	1	0	0	0	3
Noordoost	74	17	2	0	0	2	6
Zuidoost	76	16	1	1	0	1	5
Maastricht totaal	72	19	1	1	0	1	6
Limburg	79	15	2	0	0	1	3
Nederland	79	9	2	1	2	2	4

Bron: CBS Statline

Uit deze tabel valt op dat in Maastricht relatief weinig Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen wonen (6%). Het wordt echter wel gekenmerkt door een relatief groot aantal overige niet-westerse allochtonen, met name in het Centrum en West.

3.1.5 Participatie op de arbeidsmarkt

Een voldoende vaardigheidsniveau is belangrijk om volwaardig op de arbeidsmarkt te kunnen participeren. Daarnaast gaat het niveau van vaardigheden sneller achteruit als men er gedurende langere tijd geen aanspraak op doet. Laaggeletterden zijn dan ook sterk oververtegenwoordigd onder langdurig werklozen en personen die buiten de beroepsbevolking vallen (o.a. arbeidsongeschikten en gepensioneerden) (Buisman & Houtkoop, 2014).

In tabel 3.1.7 is per wijk weergegeven welk deel van de beroepsbevolking een bijstandsuitkering ontvangt en welk deel een AO- en WW-uitkering.

Algemene bijstandsuitkeringen omvatten uitkeringen in het kader van de algemene bijstandswet (ABW), de Wet werk en bijstand (WWB) en de Wet investeren in jongeren (WIJ).

AO-uitkeringen is een verzamelterm voor uitkeringen in het kader van de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO), de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong), de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ), de regeling Inkomensvoorziening volledig arbeidsongeschikten (IVA) en de regeling Werkhervatting gedeeltelijk arbeidsongeschikten (WGA).

Tabel 3.1.7 Bijstandsgerechtigden, arbeidsongeschikten en werklozen per wijk, uitgedrukt in procenten van het totaal aantal 15-65 jarige inwoners (2013)

	% 15-65 jarige inwoners met een bijstandsuitkering	% 15-65 jarige inwoners met een AO-uitkering	% 15-65 jarige inwoners met een WW-uitkering
Centrum	2,3	4,9	2,0
Zuidwest	0,8	4,7	2,5
West	6,4	11,6	3,5
Noordwest	4,6	10,5	3,9
Noordoost	4,5	9,1	3,1
Zuidoost	3,6	9,5	3,3
Maastricht totaal	4,3	9,0	3,1
Limburg	3,3	9,6	4,1
Nederland	3,8	7,2	4,0

Bron: CBS Statline & UWV

In 2013 ontving 3,3 procent van de beroepsbevolking in Limburg een bijstandsuitkering. In Maastricht ligt dit percentage een stuk hoger (4,3%). West, Noordwest en Noordoost springen er in negatieve zin uit: overall ligt het aantal uitkeringen (procentueel) beduidend boven het gemiddelde van Limburg en Nederland.

Het aantal arbeidsongeschikten in Maastricht ligt procentueel onder het gemiddelde van Limburg. Echter, indien het wordt vergeleken met heel Nederland kent Maastricht een hoog percentage

arbeidsongeschikten. Bijna een tiende van de beroepsbevolking is arbeidsongeschikt. Deze arbeidsongeschikten wonen net name in de buitenwijken van Maastricht (m.u.v. de wijk Zuidwest).

Wat betreft de WW-uitkeringen geldt een ander beeld. Het aantal werklozen binnen Maastricht ligt namelijk procentueel onder het gemiddelde van Limburg en Nederland. Noordwest en West springen er in negatieve zin uit. Hier is het aantal WW-uitkeringen procentueel bijna gelijk aan het gemiddelde van Limburg en Nederland.

3.2 Maatschappelijke kwetsbaren

Maatschappelijk kwetsbare groepen worden doorgaans in verband gebracht met de volgende factoren: financiële situatie (inkomen en type woning), sociale situatie (leefbaarheid buurt, sociale cohesie en eenzaamheid) en de mate van gezondheid.

3.2.1 Financiële situatie: inkomen en type woning

Twee indicatoren die de financiële situatie van een inwoner kunnen meten zijn het besteedbaar inkomen en of men in een huur- of woonhuis woont.

Inkomen

Wat is het gemiddeld inkomen per inwoner en per inkomensontvanger in de verschillende wijken van Maastricht? Het persoonlijk (bruto) inkomen van mensen omvat inkomen uit arbeid, inkomen uit eigen onderneming, uitkering inkomensverzekeringen en uitkering sociale voorzieningen (met uitzondering van kinderbijslag).

Het persoonlijk inkomen per *inwoner* is het totaal van alle persoonlijke inkomens gedeeld door het totaal aantal inwoners. Het persoonlijk inkomen *per inwoner* is gebaseerd op de totale bevolking (dus ook inclusief kinderen en huismannen/-vrouwen). Het persoonlijk inkomen per *inkomensontvanger* is het gemiddelde persoonlijk inkomen van enkel personen met inkomen (52 weken).

Tabel 3.2.1 Gemiddeld persoonlijk inkomen in € per wijk (2012)

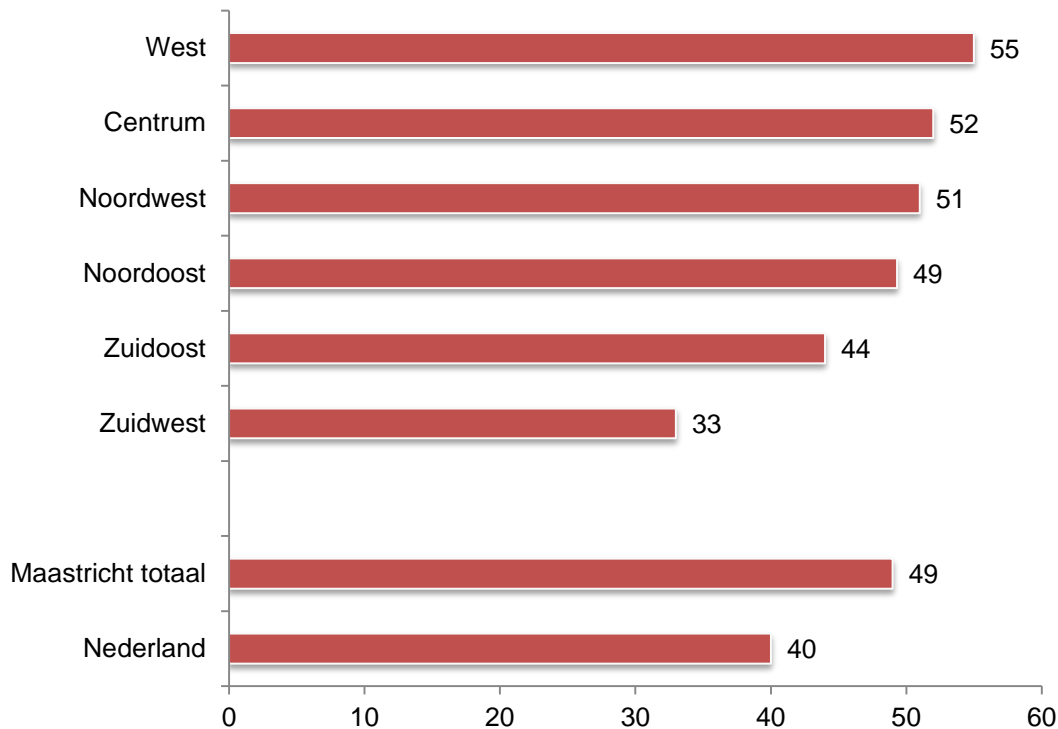
	Persoonlijk inkomen per inkomensontvanger	Persoonlijk inkomen per inwoner
Centrum	30.500	21.500
Zuidwest	41.200	30.800
West	24.100	17.700
Noordwest	25.500	19.200
Noordoost	27.200	19.600
Zuidoost	28.100	20.600
Maastricht totaal	27.900	20.300
Limburg	28.400	21.600
Nederland	31.400	22.600

Bron: CBS Statline

De inkomens in gemeente Maastricht zijn iets lager dan gemiddeld in Limburg en Nederland. Dit geldt zowel voor het gemiddelde inkomen per inkomensontvanger als het gemiddelde inkomen per inwoner. Met name in West en Noordwest liggen de gemiddelde inkomens per inkomensontvanger relatief laag. Zuidwest is een relatief rijke wijk.

Naast het gemiddelde inkomen is het ook interessant om te kijken naar het percentage huishoudens in een wijk dat leeft van een inkomen onder of rond het sociaal minimum.

In figuur 3.2.2 op de volgende pagina is het percentage huishoudens te zien met een 'laag' besteedbaar huishoudensinkomen. Alle particuliere huishoudens in Nederland (excl. studenten) zijn door het CBS gerangschikt van laag naar hoog besteedbaar huishoudensinkomen. In totaal zijn er 3 groepen gemaakt. Tot de groep 'huishoudens laag inkomen' hoort 40 procent van de Nederlandse huishoudens. Zij hebben een besteedbaar inkomen van maximaal 25.100 euro.

Figuur 3.2.2 Percentage huishoudens met een laag inkomen, uitgesplitst per wijk (%) (2012)

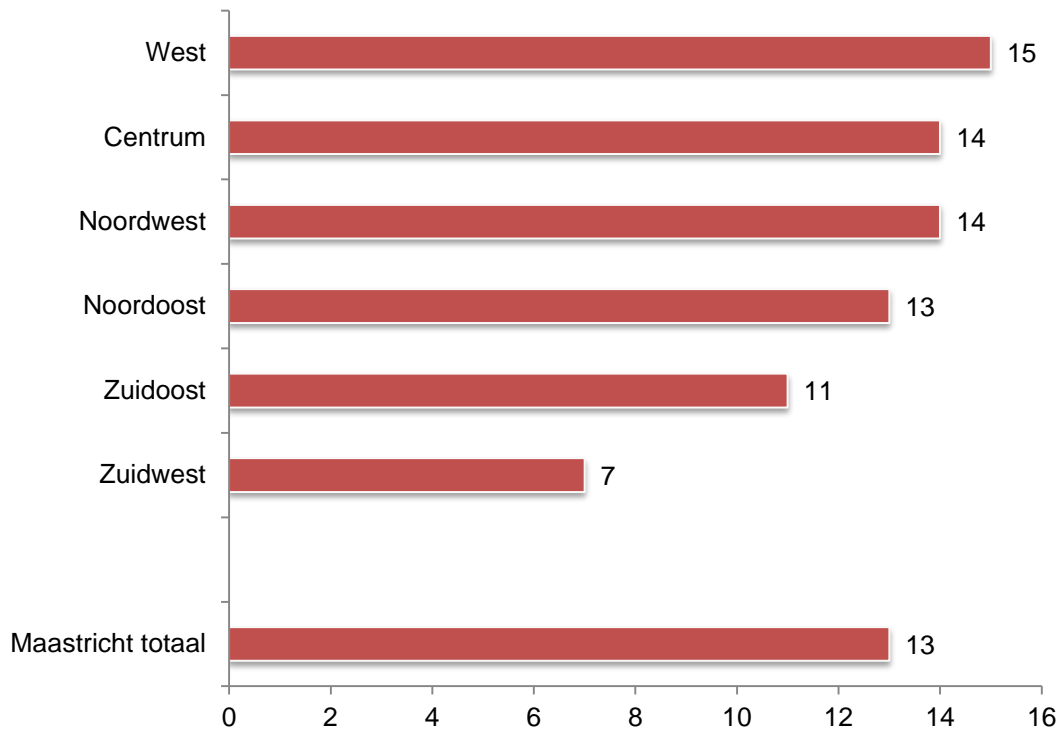
* Gegevens van de provincie Limburg als totaal ontbreken

Bron: CBS Statline

De gegevens in de figuur laten zien dat relatief veel huishoudens in Maastricht moeten leven van een laag besteedbaar inkomen, in vergelijking tot heel Nederland. Waar in Nederland 40 procent van de huishoudens moet rondkomen van een inkomen van 25.100 euro, ligt dit percentage in Maastricht op 49 procent.

Een vergelijking tussen de wijken onderling laat zien dat West, het Centrum en Noordwest relatief veel huishoudens kennen met een laag inkomen. Hoewel het gemiddelde persoonlijke inkomen (zowel per inkomensontvanger als inwoner) relatief hoog is in het Centrum, zijn er wel opvallend veel huishoudens die van een laag besteedbaar inkomen moeten rondkomen. Waarschijnlijk zijn de extremen iets groter (enerzijds relatief veel grootverdieners en anderzijds bijv. veel studenten met een relatief laag inkomen).

In figuur 3.2.3 op de volgende pagina is het percentage huishoudens te zien dat moet rondkomen van een inkomen onder of rond het sociaal minimum.

Figuur 3.2.3 Percentage huishoudens met een inkomen onder of rond het sociaal minimum, uitgesplitst per wijk (%) (2012)

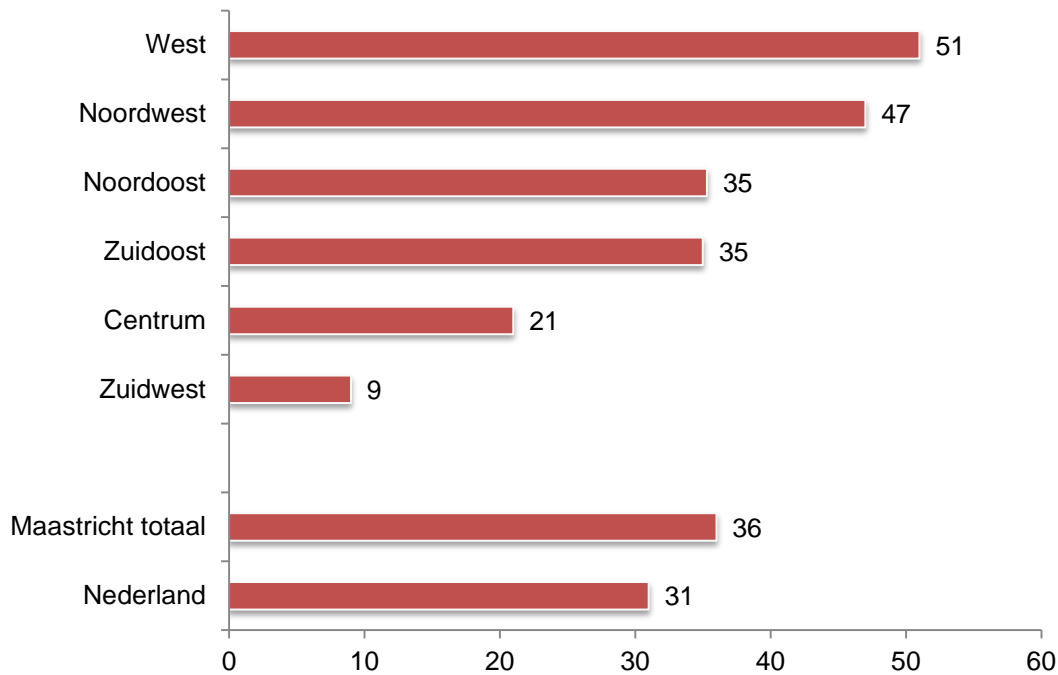
* Gegevens van de provincie Limburg en Nederland als totaal ontbreken

Bron: CBS Statline

In totaal leeft 13 procent van de huishoudens in Maastricht van een inkomen onder of rond het sociaal minimum. Opnieuw springen West, Noordwest en het Centrum er in negatieve zin uit.

Type woning

In figuur 3.2.4 en tabel 3.2.5 op de volgende pagina is het aantal huurwoningen in handen van woningcorporaties per wijk weergegeven, met in tabel 3.2.4 een nadere specificering van de verdeling huur- en koopwoningen.

Figuur 3.2.4 Percentages woningen in handen van wooncorporaties per wijk (2013)
Bron: CBS Statline

De gegevens laten zien dat in gemeente Maastricht 36 procent van de woningen in handen is van wooncorporaties. In heel Nederland ligt dit percentage op 31. Met name in West en Noordwest is een groot deel van de woningen het bezit van een wooncorporatie.

Opvallend is ook dat in het Centrum, Zuidwest en Noordoost relatief veel woningen het bezit zijn van 'overige' verhuurders (resp. 47%, 26% en 21%). In het Centrum zullen dit waarschijnlijk veel studentenwoningen zijn.

Tabel 3.2.5 Koop / huur per wijk (%) (2013)

	Koop- woningen	Huur- woningen	Huurwoningen		Eigendom onbekend
			In bezit woning- corporatie	In bezit overige verhuurders	
Centrum	22	68	21	47	10
Zuidwest	63	35	9	26	2
West	34	64	51	12	2
Noordwest	34	64	47	17	2
Noordoost	41	56	35	21	3
Zuidoost	48	50	35	14	2
Maastricht totaal	38	58	36	22	4
Limburg	60	40	*	*	1
Nederland	56	43	31	12	1

* Gegevens ontbreken

Bron: CBS Statline

3.2.2 Sociale situatie: leefbaarheid buurt, sociale cohesie en eenzaamheid

Naast de financiële situatie is de sociale situatie eveneens van invloed op de kans dat een persoon in een kwetsbare situatie verkeert of dreigt te raken. Indicatoren die de sociale situatie van een inwoner kunnen meten zijn de kwaliteit van de woonomgeving en de mate van ervaren eenzaamheid door een inwoner.

Kwaliteit woonomgeving: leefbaarheid, veiligheid en sociale cohesie

In 2004, 2006, 2008 en 2010 zijn in Maastricht buurtpeilingen gehouden en eind 2014 is de vijfde peiling uitgevoerd. In totaal hebben circa 40.000 huishoudens de vragenlijst "Buurtpeiling Maastricht 2014" toegestuurd gekregen. Het onderzoek is gericht op inwoners van 18 jaar en ouder en heeft als doel de leefbaarheid van de stad en de buurten in kaart te brengen.

De inwoners van Maastricht geven gemiddeld een 7,3 voor de eigen woonomgeving (zie tabel 3.2.6). De sfeer in de buurt wordt gemiddeld beoordeeld met een 6,9 en de mensen in de buurt krijgen eveneens een ruime voldoende (7,1)

De veiligheid wordt door bewoners van de gemeente Maastricht gemiddeld met een 6,5 beoordeeld, wat betrekkelijk laag is.

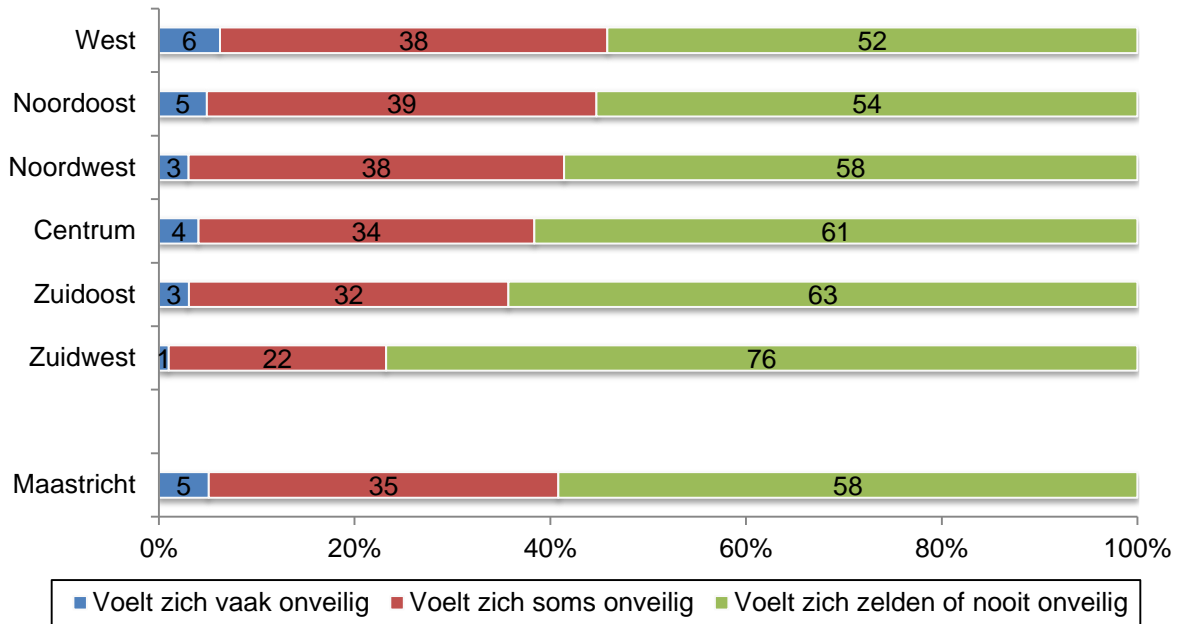
Als gekeken wordt naar de cijfers voor de afzonderlijk wijken, is te zien dat de inwoners van West en Noordoost gemiddeld de laagste cijfers geven. De leefbaarheid van de eigen buurt wordt door de inwoners van Noordwest eveneens betrekkelijk laag beoordeeld (6,9). Bewoners van Zuidwest geven de hoogste cijfers.

Tabel 3.2.6 Leefbaarheid per wijk (rapportcijfers, 1 = zeer slecht, 10 = zeer goed) (2014)

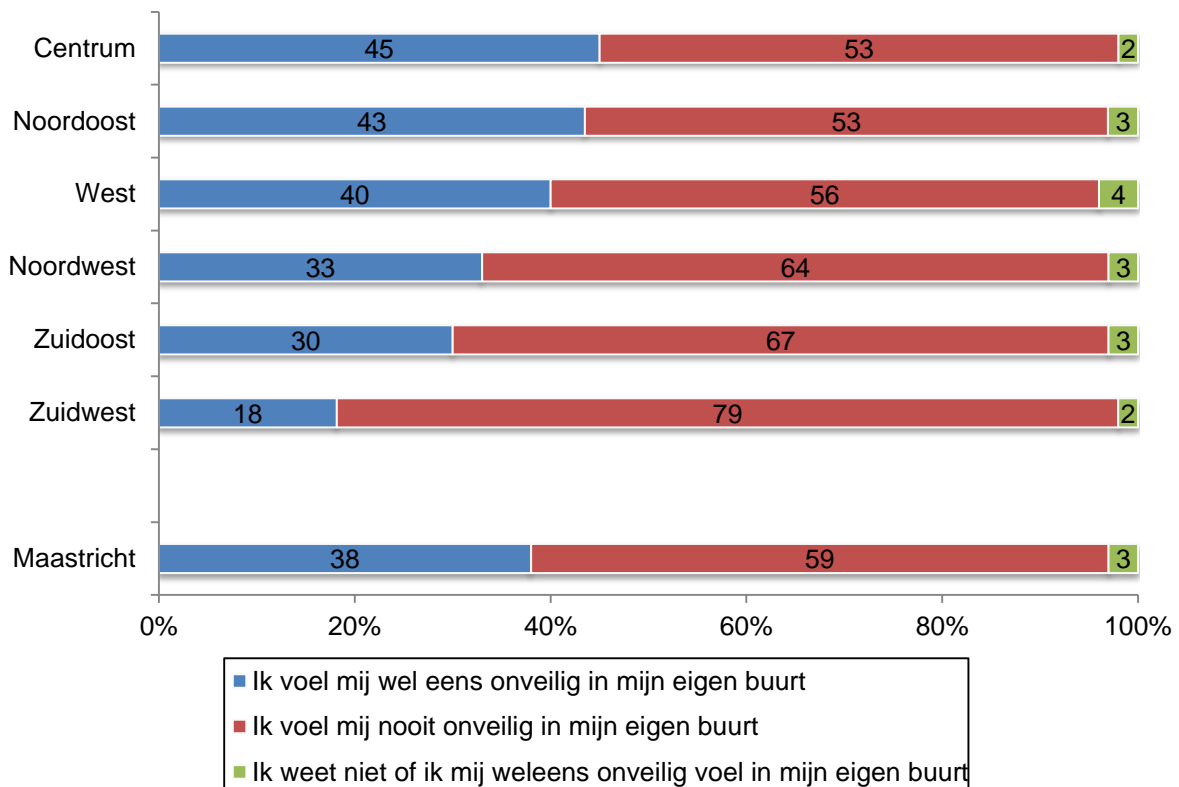
	Uw woon- omgeving	De mensen in uw buurt	De sfeer in uw buurt	Veiligheid in uw buurt	Leefbaarheid in uw buurt
Centrum	7,5	7,1	7,1	6,6	7,3
Zuidwest	8,3	7,8	7,8	7,4	8,0
West	7,1	6,8	6,7	6,3	6,9
Noordwest	7,4	7,2	6,9	6,4	6,9
Noordoost	7,1	6,9	6,7	6,2	6,9
Zuidoost	7,5	7,2	7,1	6,7	7,3
Maastricht totaal	7,3	7,1	6,9	6,5	7,1

Bron: Buurtpeiling 2014

Over het veiligheidsgevoel en de mate van sociale cohesie in de wijk zijn een aantal aanvullende vragen gesteld. In figuren 3.2.7a en 3.2.7b op de volgende pagina is te zien of inwoners zich wel eens onveilig voelen, in het algemeen en in de eigen buurt. Vijf procent van de Maastrichtenaren voelt zich vaak onveilig en ruim een derde soms. Inwoners van West en Noordoost ervaren de meest gevoelens van onveiligheid. Indien echter gevraagd wordt naar of men zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt springt het Centrum eruit. Maar liefst 45 procent van de inwoners van het Centrum voelt zich wel eens onveilig in deze buurt. Eveneens voelen relatief veel inwoners van Noordoost en West zich wel eens onveilig in de eigen buurt.

Figuur 3.2.7a Algemeen veiligheidsgevoel (%)
Bron: Buurtpeiling 2014

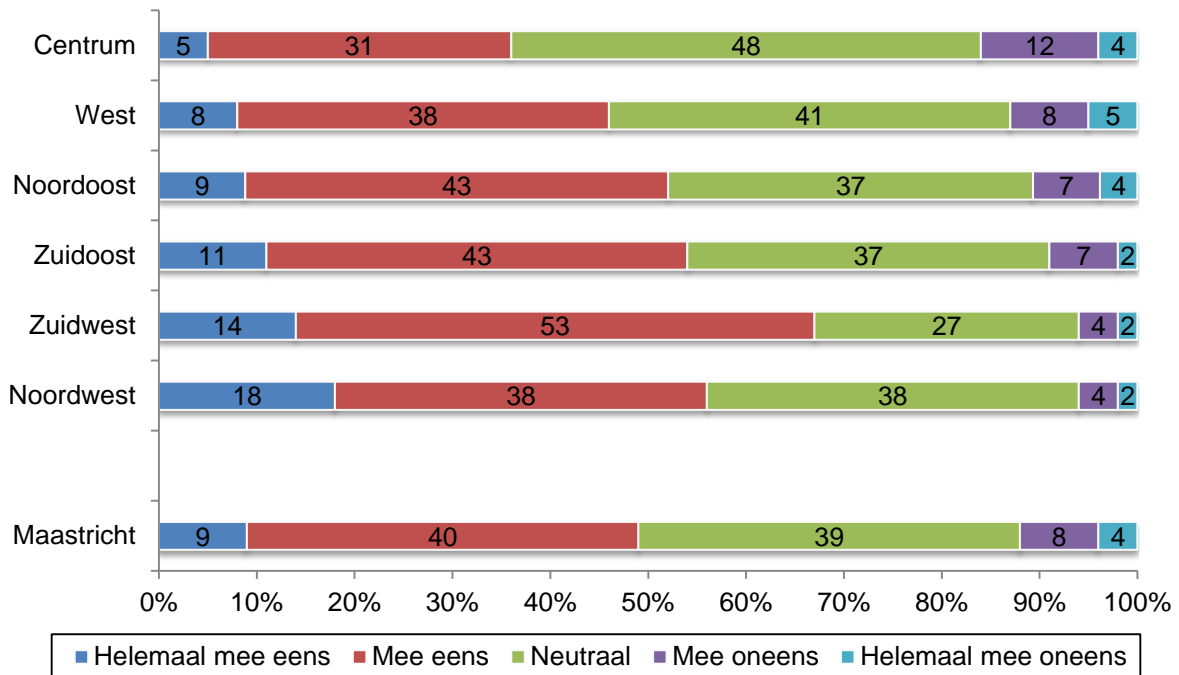

Figuur 3.2.7b Veiligheidsgevoel eigen buurt (%) (2010)
Bron: Buurtpeiling 2014

Ongeveer de helft van de Maastrichtenaren is het eens met de stelling 'mensen helpen elkaar in de buurt'. Twaalf procent is het hier niet mee eens. Onder de inwoners van het Centrum vindt slechts 36 procent dat mensen elkaar helpen.

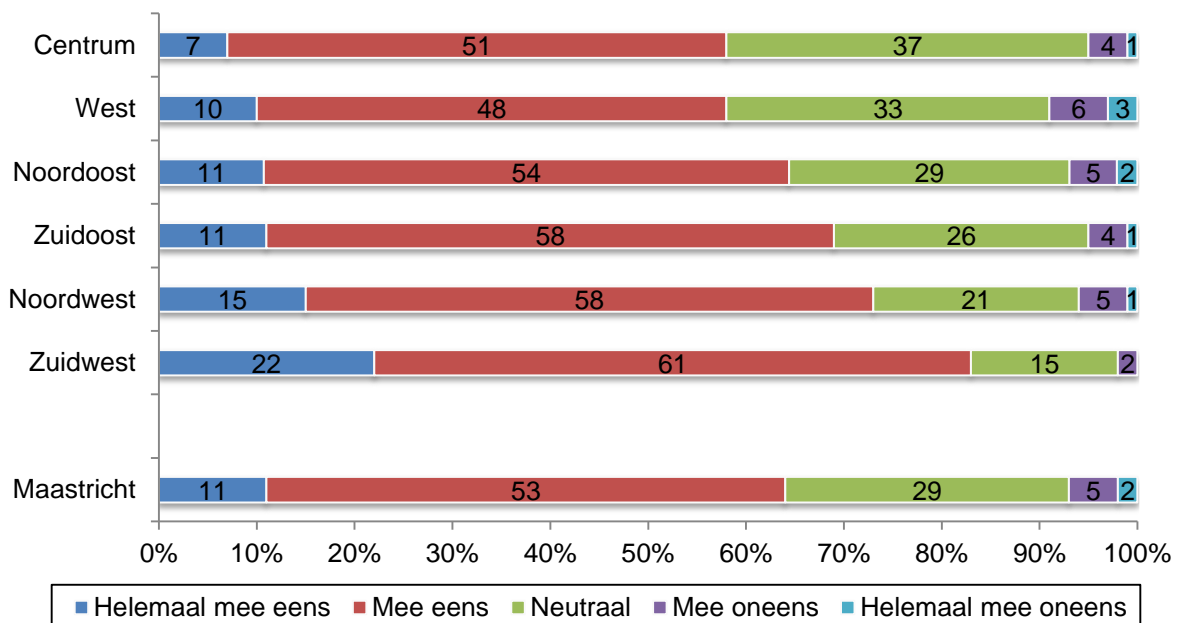
Bijna twee derde van de inwoners van Maastricht vindt dat mensen in de buurt op een prettige manier met elkaar omgaan. Zeven procent vindt van niet.

Totaal gezien lijkt de sociale cohesie het hoogst te zijn in Noordwest en Zuidwest en het laagst in het Centrum en West.

Figuur 3.2.8a Sociale cohesie: Stelling 'Mensen helpen elkaar in de buurt' (%)

Bron: Buurtpeiling 2014

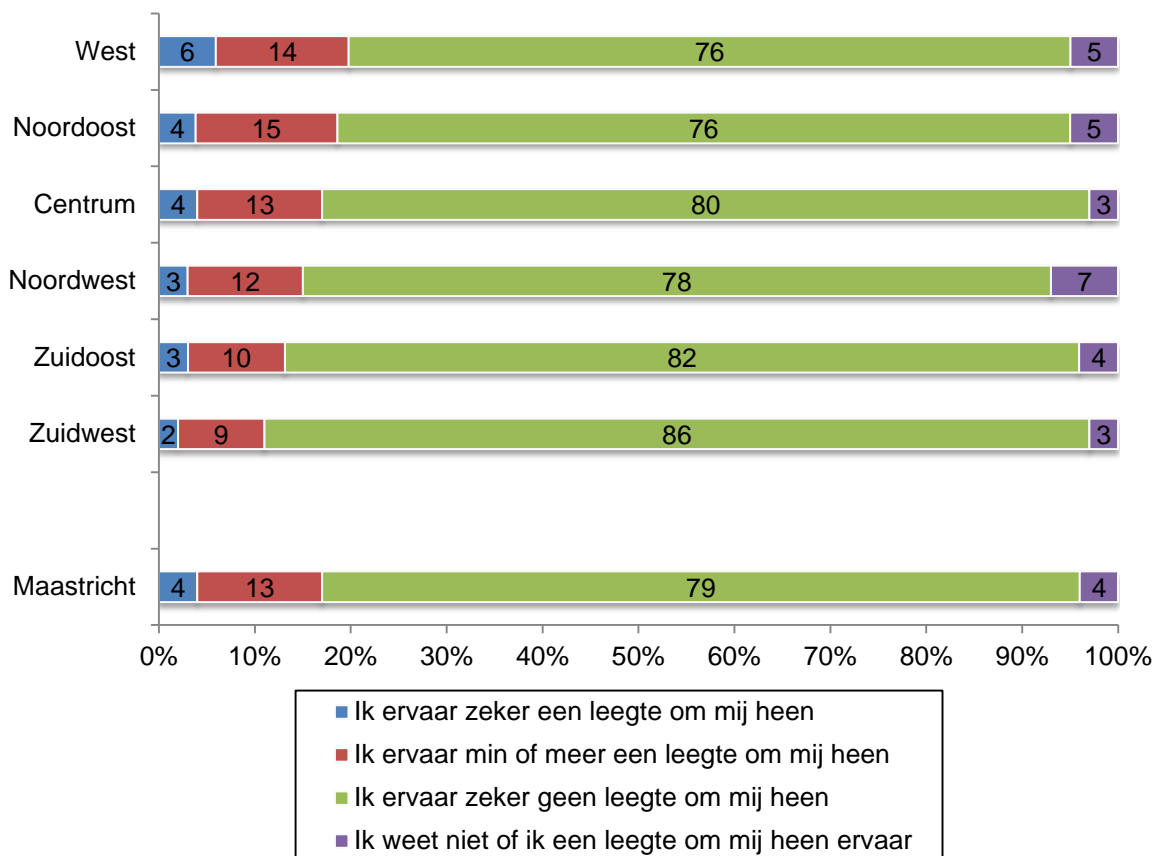
Figuur 3.2.8b Sociale cohesie: Stelling 'Mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om' (%)

Bron: Buurtpeiling 2014

Eenzaamheid

Naast de kwaliteit van de woonomgeving wordt de sociale situatie van een persoon eveneens bepaald door de mate van persoonlijke contacten. Een persoon die weinig contacten heeft, kan zich eenzaam voelen. Eenzaamheid wordt gedefinieerd als het negatief ervaren verschil tussen de kwaliteit van relaties die men onderhoudt en de relaties die men voor zichzelf zou wensen.

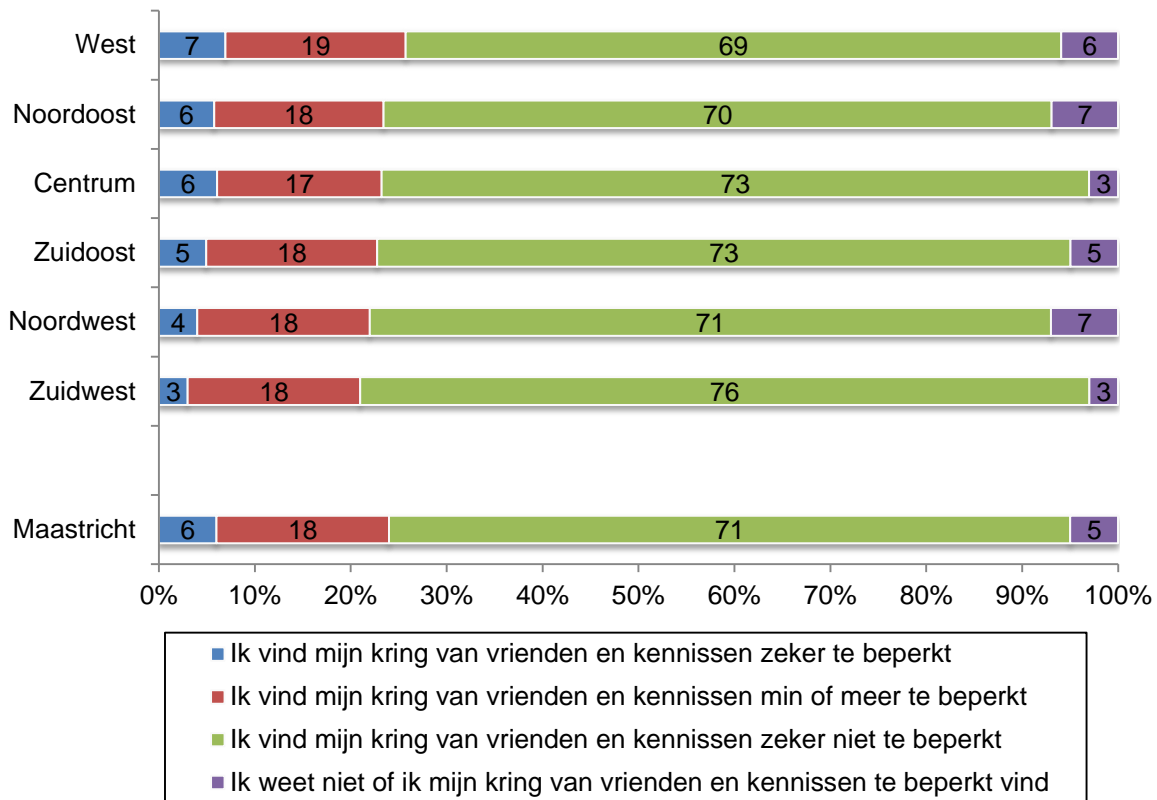
Eenzaamheid komt vrij veel voor (zie figuur 3.2.9a). Zo geeft 13 procent van de Maastrichtenaren aan min of meer een leegte om zich heen te ervaren en 4 procent ervaart zich dit zeker. Dit betekent dat ruim 4.000 inwoners uit Maastricht (zeker) eenzaam zijn. Onder de inwoners van West komt eenzaamheid relatief het meest voor.

Figuur 3.2.9a Eenzaamheid: leegte om je heen ervaren (%) (2014)

Bron: Buurtpeiling 2014

Hoewel 17 procent (min of meer) een leegte om zich voelt, voelt bijna een kwart van de Maastrichtenaren de vrienden- en kennissenkring (min of meer) te beperkt (zie figuur 3.2.9b op de volgende pagina). Opnieuw is zichtbaar dat deze signalen van eenzaamheid relatief vaker voorkomen onder inwoners van West en Noordoost dan onder de inwoners van o.a. Zuidwest en Noordwest.

Figuur 3.2.9b Eenzaamheid: vrienden- en kennissenkring (%) (2014)

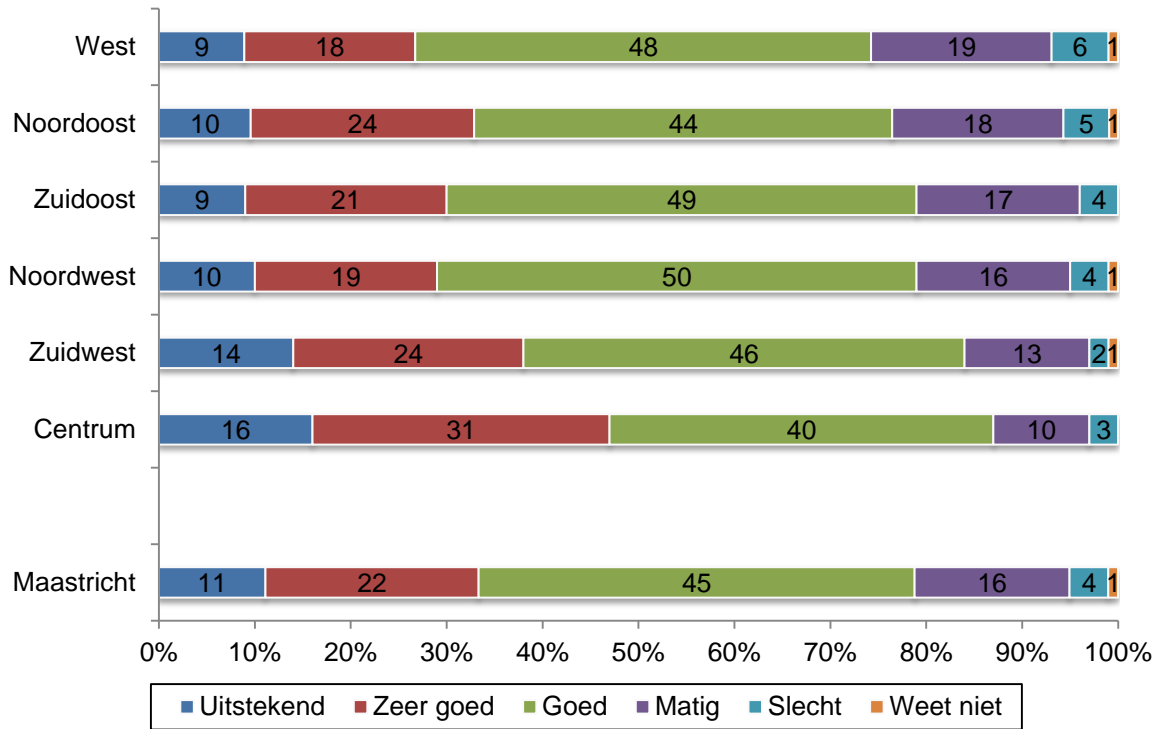
Bron: Buurtpeiling 2014

3.2.3 Gezondheid

Zoals in de inleiding is beschreven is de definitie van een kwetsbaar persoon, iemand die niet zelfredzaam is en daardoor niet in staat tot maatschappelijke participatie. Niet zelfredzaam is iemand wanneer deze niet zelfstandig (niet op eigen kracht) of niet met behulp van zijn omgeving (eigen sociale netwerk) actief kan meedoen in de samenleving of onvoldoende draagkracht heeft om de daarvoor benodigde voorziening(en) aan te schaffen. Om zelfredzaam te zijn moet je dus het lichamelijke en geestelijke vermogen hebben om voorzieningen te treffen dan wel te laten treffen die deelname aan het normale maatschappelijke verkeer mogelijk maken.

Uit de buurtpeiling uit 2014 blijkt dat een groot deel van de Maastrichtenaren zijn of haar eigen gezondheid als (zeer) goed tot uitstekend ervaart (78%) (zie figuur 3.2.10 op de volgende pagina). Desondanks ervaart 4 procent van de inwoners een slechte gezondheid en 16 procent één die typeert kan worden als 'matig'.

In West en Noordoost ervaren relatief gezien meer inwoner een matig tot slechte gezondheid (respectievelijk 25% en 23%). In het Centrum zijn de inwoners gemiddeld het meest gezond.

Figuur 3.2.10 Ervaring eigen gezondheid (%) (2014)

Bron: Buurtpeiling 2014

4. Conclusies

Het doel van dit onderzoek was om in kaart te brengen in welke mate zich in verschillende wijken van Maastricht kwetsbare groepen bevinden. Een kwetsbaar persoon is iemand die niet zelfredzaam is en daardoor niet in staat tot maatschappelijke participatie.

Met de resultaten van dit onderzoek kan het samenwerkingsverband Maastricht (Centre Céramique, Trajekt en ROC Leeuwenborgh) probleemgroepen definiëren en de gemeente informeren en bewust maken van de omvang van het probleem. De 'genomen foto' biedt input voor de te vervullen rol en de te bewandelen strategie ten aanzien van kwetsbare groepen.

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste bevindingen uit het onderzoek samengevat in conclusies.

Naar schatting wonen er in gemeente Maastricht tussen 14.000 en 15.000 laaggeletterden. D.w.z. circa 14 procent van de volwassen inwoners in het werkgebied is naar schatting laaggeletterd. Deze mensen beschikken over onvoldoende vaardigheid om te kunnen omgaan met de lees- en schrijftaken in het dagelijks leven en op het werk. Ze hebben niet het niveau dat nodig is om in de kenniseconomie en de moderne westerse samenleving adequaat te functioneren.

Naast laaggeletterden is bekeken in welke mate gemeente Maastricht te maken heeft met maatschappelijke kwetsbaren. Een persoon is maatschappelijk kwetsbaar als hij of zij in een kwetsbare situatie verkeert of dreigt te raken doordat deze persoon door verschillende problemen of oorzaken geconfronteerd wordt met achterstand en/of sociaal isolement.

4.1 Wijken met kleine kans op kwetsbare inwoners

In het Centrum, Zuidwest en Zuidoost is de kans op kwetsbare inwoners klein. In alle drie wijken wonen relatief gezien (in verhouding tot de andere wijken van Maastricht en Limburg) zowel weinig laaggeletterden als weinig maatschappelijk kwetsbaren.

De wijken worden gekenmerkt door een laag percentage laagopgeleiden, relatief weinig 45plussers (geldt niet door Zuidwest), laag percentage allochtonen (geldt niet voor het Centrum) en relatief weinig mensen die niet participeren op de arbeidsmarkt. Daarnaast is de financiële en gezondheidssituatie van de inwoners van deze wijken gunstig. In het Centrum is echter de mate van sociale cohesie behoorlijk laag en ervaart men wel eens gevoelens van onveiligheid in de eigen wijk.

4.2 Wijken met gemiddelde kans op kwetsbare inwoners

De wijk Noordwest wordt gekenmerkt door relatief veel laaggeletterden. Dit valt te verklaren vanuit het groot aantal laagopgeleiden, ouderen, bijstandsuitkeringsgerechtigden en werklozen (vanwege inactiviteit is de kans op laaggeletterdheid groter).

De kans op maatschappelijke kwetsbare inwoners is in Noordwest behoorlijk laag. In de wijk is een hoge mate van sociale cohesie, men ervaart nauwelijks gevoelens van onveiligheid, en het aantal eenzamen en inwoners die de eigen gezondheid als slecht beoordelen is betrekkelijk klein. Punt van zorg is de financiële situatie van de inwoners.

4.3 Wijken met grote kans op kwetsbare inwoners

West en Noordoost kunnen als potentieel kwetsbaar worden aangemerkt. In West is een relatief grote kans op zowel taalachterstanden/laaggeletterdheid als maatschappelijke kwetsbaarheid. Vrijwel alle gemeten indicatoren zijn beneden gemiddeld ten opzichte van de andere wijken en de gehele

provincie. Dit is de meest zorgelijke wijk. Naar schatting wonen in deze wijk circa 5.000 laaggeletterden.

In Noordoost is de situatie eveneens zorgelijk. Men name het aantal maatschappelijke kwetsbaren is verhoudingsgewijs erg hoog. Hoewel de financiële situatie van de inwoners in het algemeen redelijk is, is de leefbaarheid van de wijk relatief slecht. Veel mensen zijn eenzaam, ervaren een slechte gezondheid en voelen zich niet veilig in de wijk.

Naar aanleiding van deze analyse kunnen ervaren Cubissmedewerkers u adviseren en ondersteunen bij het opstellen van een plan van aanpak en bij de verdere uitvoering ervan. U kunt hiervoor contact opnemen met Ivette Sprooten, senior-adviseur Laaggeletterdheid bij Cubiss, i.sproooten@cubiss.nl.

Geraadpleegde literatuur en bronnen

Bohenn, E., Ceulemans, C., Van de Guchte, C., Kurvers, J. & Van Tendeloo, T. (2004). Laaggeletterd in de Lage Landen. Hoge prioriteit voor beleid. Den Haag: Nederlandse Taalunie

Buisman, M. & Houtkoop, W. (2014). Laaggeletterdheid in kaart. 's-Hertogenbosch/Utrecht: ECBO

CBS Statline

Fouarge, D. Houtkoop, W. & Velden, R. van der (2011). Laaggeletterdheid in Nederland. 's-Hertogenbosch/Utrecht: ECBO

Gemeente Maastricht (2011) Buurtprofielen Maastricht 2010. Beschikbaar via <http://www.maatschappelijkeopdracht.nl/doc/werkvormen/Onderzoek-Rapportage-Buurtpeiling-Maastricht.pdf>

Gemeente Maastricht (2015) Buurtpeiling 2014. Beschikbaar via <https://maastricht.buurtmonitor.nl/>

Maastricht in cijfers. <http://maastricht.incijfers.nl/>

PIAAC (2013). Kernvaardigheden voor werk en leven: resultaten van de Nederlandse survey 2012

Toelichting indicatoren Kerncijfers Wijken en Buurten, CBS. Beschikbaar via <http://download.cbs.nl/regionale-kaarten/2013-toelichting-variabelen-kwb-2003-2012-versie-2013-04-04.pdf>

UWV (2012)

Van Deursen, A.J.A.M. & Van Dijk, J.A.G.M. (2012). Trendrapport internetgebruik 2012. Een Nederlands en Europees perspectief. Enschede: Universiteit Twente.

Vos, M., De Vries, M. & Duvekot, C (2007) Handreiking Wmo en laaggeletterdheid. Tips hoe gemeenten aandacht aan laaggeletterde burgers kunnen besteden in hun Wmo-beleid.

WMO voorzieningenbeleid. Beschikbaar via http://www.invoeringwmo.nl/sites/default/files/Bronckhorst_Einddocument_Definities%20kwetsbare%20burgers.pdf

Bijlage

Buurtindeling

Centrum

- Binnenstad
- Jekerkwartier
- Kommelkwartier
- Statenkwartier
- Boschstraatkwartier
- Sint Maartenspoort
- Wyck

Zuidwest

- Villapark
- Jekerdal
- Biesland
- Campagne
- Wolder
- Sint Pieter

West

- Brusselsepoort
- Mariaberg
- Belfort
- Pottenberg
- Malpertuis
- Caberg
- Oud-Caberg
- Malberg
- Dousberg-Hazendans
- Daalhof

Noordwest

- Boschpoort
- Bosscherveld
- Frontenkwartier
- Belvédère
- Lanakerveld

Noordoost

- Wyckerpoort
- Heugemerveld
- Wittevrouwenveld
- Nazareth
- Limmel
- Scharn
- Amby

- Beatrixhaven
- Borgharen
- Itteren
- Meerssenhoven

Zuidoost

- Randwyck
- Heugem
- Heer
- De Heeg
- Vroendaal